LEGĂMÎNTUL

LEGENDĂ CASTILIANĂ

I

Margarita plîngea cu chipul ascuns în mîini; plîngea fără să se tînguie, însă lacrimile îi curgeau tăcute pe obraji, alunecîndu-i printre degete pentru a cădea pe pămînt, către care îşi aplecase fruntea.

Lîngă Margarita stătea Pedro. Din cînd în cînd, acesta îşi ridica ochii ca s-o privească, şi văzînd-o plîngînd îi cobora din nou, păstrînd la rîndul său o tăcere adîncă.

Iar în jur totul tăcea şi părea să-i respecte suferinţa. Zgomotele cîmpiei se stingeau; vîntul după-amiezii dormea, iar umbrele începeau să învăluie deşii arbori ai crîngului.

Aşa trecură cîteva minute, în timpul cărora, în cele din urmă, se făcu nevăzută şi dîra de lumină pe care soarele o lăsase atunci cînd se pierduse după zare. Luna începu să se deseneze vag pe fundalul violaceu al cerului la amurg şi, una după alta, se iviră stelele cele mai mari.

În cele din urmă, Pedro rupse acea tăcere chinuitoare, exclamînd cu o voce înăbuşită şi întretăiată, ca şi cum ar fi vorbit cu sine însuşi:

– E cu neputinţă… cu neputinţă!

Apoi, apropiindu-se de nemîngîiata fată şi luîndu-i mîna, urmă cu un glas mai drăgăstos şi mai suav:

– Margarita, pentru tine iubirea e totul, şi tu nu vezi nimic dincolo de iubire. Cu toate astea, există ceva la fel de demn de a fi respectat ca şi dragostea noastră, şi anume datoria mea. Seniorul nostru, contele de Gómara, pleacă mîine din castelul lui pentru a-şi alipi oastea la acelea ale lui don Fernando, care merge să scoată Sevilia din puterea necredincioşilor, iar eu trebuie să plec cu contele. Orfan obscur, fără nume şi fără familie, lui îi datorez ceea ce sînt. L-am slujit în vreme de pace, am dormit sub acoperişul lui, m-a încălzit la căminul lui şi am mîncat pîinea de pe masa lui. Dacă astăzi îl părăsesc, mîine, nevăzîndu-mă, la ieşirea cetei prin porţile laterale ale castelului, oamenii lui de arme se vor întreba uimiţi: «Unde-i scutierul favorit al contelui de Gómara?», iar seniorul meu va tăcea ruşinat, iar pajii şi bufonii săi vor spune, pe un ton batjocoritor: «Scutierul contelui nu-i decît un viteaz de paradă, un luptător de poezii».

În acest moment, Margarita îşi ridică ochii, plini de lacrimi, pentru a şi-i aţinti în aceia ai iubitului ei, şi îşi urni buzele ca pentru a i se adresa, însă glasul ei se înecă într-un hohot de plîns.

Cu un glas încă şi mai dulce şi mai convingător, Pedro urmă astfel:

– Nu plînge, Margarita, pentru numele lui Dumnezeu. Nu plînge, fiindcă lacrimile tale mă dor. Voi pleca de lîngă tine. Însă mă voi întoarce după ce voi obţine ceva glorie pentru numele meu obscur… Cerul ne va ajuta în sfînta încercare. Vom cuceri Sevilia, iar regele ne va da feude pe malurile Guadalquivirului, nouă, cuceritorilor. Atunci mă voi întoarce în căutarea ta şi vom merge împreună să locuim în acel paradis al arabilor, unde se spune că pînă şi cerul este mai limpede şi mai albastru decît în Castilia. Mă voi întoarce, ţi-o jur. Mă voi întoarce să-mi ţin cuvîntul dat în mod solemn în ziua cînd ţi-am dăruit acest inel, simbol al unei promisiuni.

– Pedro – exclamă atunci Margarita, stăpînindu-şi emoţia, cu o voce hotărîtă şi fermă. Du-te, du-te să-ţi păstrezi onoarea – şi, rostind aceste cuvinte, se aruncă pentru

ultima oară în braţele iubitului. Apoi adăugă, cu un glas mai înăbuşit şi mai tulburat: Du-te să-ţi păstrezi onoarea. Dar întoarce-te… întoarce-te să mi-o aduci pe a mea.

Pedro sărută fruntea Margaritei, îşi dezlegă calul, legat de unul din arborii din crîng, şi se îndepărtă în galop prin fundul plopişului.

Margarita îl urmă pe Pedro cu privirea pînă cînd acesta se pierdu în bezna nopţii, iar cînd nu-l mai putu desluşi, se întoarse încet la locul unde o aşteptau fraţii ei.

– Pune-ţi straiele de sărbătoare – îi spuse unul din aceştia cînd intră – fiindcă mîine vom merge la Gómara cu toţi sătenii să-l vedem pe conte, care pleacă spre Andalucía.

– Pe mine mai mult mă întristează decît mă bucură cînd văd că pleacă cei care poate că nu se vor mai întoarce – răspunse Margarita cu un suspin.

– Totuşi – stărui celălalt frate – vei veni cu noi, şi vei veni gătită şi veselă. Astfel, gurile rele nu vor mai spune că ai un iubit la castel, şi că iubitul tău pleacă la război.

II

Abia strălucea pe cer întîia lumină a zorilor cînd începură să se audă prin întreg cîmpul Gomarei ascuţitele sunete de trîmbiţă ale soldaţilor contelui, iar ţăranii care soseau în grupuri numeroase de prin satele din apropiere văzură desfăşurîndu-se în vînt drapelul seniorial în turnul cel mai înalt al fortăreţei.

Unii aşezaţi pe marginile şanţurilor, alţii cocoţaţi în coroanele copacilor, aici încununînd culmile colinelor, colo alcătuind un şir de-a lungul drumului pietruit, de vreo jumătate de ceas tot aşteptau curioşii spectacolul, nu fără ca unii să înceapă să-şi piardă răbdarea, cînd goarnele răsunară din nou, scrîşniră lanţurile podului, care căzu alene peste şanţ, şi se ridicară grilajele de fier, în vreme ce se deschideau larg, gemînd pe balamale, grelele porţi ale arcului ce ducea spre curtea de arme.

Mulţimea alergă să se îngrămădească pe marginile înălţate ale drumului ca să vadă mai pe îndelete strălucitoarele armuri şi somptuoasele harnaşamente ale suitei contelui de Gómara, faimoasă în tot ţinutul pentru splendoarea şi bogăţia ei.

În fruntea marşului merseră crainicii, care, oprindu-se din cînd în cînd, strigau în gura mare, în sunet de tobe, dispoziţiile regelui care îşi chema vasalii la război împotriva maurilor şi cerea tîrgurilor şi satelor libere să-i lase oştile să treacă şi să le ofere ajutor.

După crainici urmară heralzii de curte, mîndri în straiele lor de mătase, cu blazoanele lor brodate în aur şi culori şi cu beretele împodobite cu pene arătoase.

Apoi veni marele scutier al casei, înarmat de mare gală, călare pe un mînz negru-roşcat, purtînd în mîini steagul de nobil, cu devizele şi cu figurile sale, iar la scăriţa din stînga, executorul de justiţie al senioriei, înveşmîntat în negru şi roşu.

În faţa marelui scutier mergeau vreo douăzeci din acei faimoşi trîmbiţaşi de la cîmpie, celebri în cronicile regilor noştri pentru forţa incredibilă a plămînilor lor.

Cînd zarva stridentă a formidabililor trîmbiţaşi încetă a mai atinge văzduhul, începu să se audă un zgomot surd, sacadat şi uniform. Erau pedestraşii lefegii, înarmaţi cu lăncii lungi şi înzestraţi cu scuturi din piele. Înapoia acestora nu întîrziară să se ivească lucrătorii maşinilor de război, cu uneltele şi cu turnurile de lemn; grupurile de căţărători şi rîndaşii din serviciul de transport.

Apoi, învăluiţi în norul de praf ridicat de copitele cailor şi aruncînd scîntei de lumină din pieptarele lor de fier, trecură bărbaţii înarmaţi ai castelului, grupaţi în plutoane compacte, care de la depărtare păreau un codru de lăncii.

În sfîrşit, precedaţi de toboşari, care călăreau catîri puternici cu valtrapuri şi panaşe, înconjurat de pajii săi, îmbrăcaţi în bogate veşmintee de mătase şi aur, şi urmat de scutierii casei, se ivi contele.

La vederea lui, mulţimea înălţă o zarvă imensă pentru a-l saluta, iar în larma confuză a glasurilior se stinse strigătul unei femei, care în acea clipă căzu leşinată, ca lovită de fulger, în braţele cîtorva persoane care îi săriră în ajutor. Era Margarita, Margarita, care îşi recunoscuse misteriosul iubit în preaînaltul şi preatemutul senior conte de Gómara, unul dintre cei mai nobili şi mai puternici vasali ai coroanei Castiliei.

III

După ce ieşise din Córboba, armata lui don Fernando venise mărşăluind către Sevilia, nu fără a fi luptat înainte la Écija, Carmona şi Alcalá del Río de Guadaira, unde, odată cucerit faimosul castel, îşi stabili tabăra dinaintea cetăţii necredincioşilor.

Contele de Gómara stătea în cortul lui, aşezat într-un jilţ din lemn de zadă, nemişcat, palid, înfricoşător, cu mîinile încrucişate pe mînerul paloşului şi cu ochii aţintiţi în spaţiu cu acea ceţoşenie a unuia ce pare să privească la ceva anume, şi care totuşi nu observă nimic din cîte se află împrejurul lui.

Într-o parte, în picioare, îi vorbea cel mai vechi dintre scutierii casei, singurul care, în acele ceasuri de neagră melancolie ar fi cutezat să-l întrerupă fără a-şi atrage asupra capului răbufnirea mîniei lui.

– Ce ai, stăpîne? – îi spunea. Ce rău te chinuieşte şi te mistuie? Mohorît pleci la luptă şi mohorît te întorci, cu toate că vii victorios. Cînd toţi războinicii dorm răpuşi de oseteneala din timpul zilei, te aud suspinînd zbuciumat, iar dacă dau fuga la patul tău, te văd luptînd cu ceva nevăzut care te frămîntă. Deschizi ochii, dar groaza ta nu dispare. Ce ţi se întîmplă, stăpîne? Spune-mi. Dacă e o taină, voi şti s-o păstrez în adîncul memoriei mele ca într-un mormînt.

Contele părea că nu-şi aude scutierul. Totuşi, după un lung răstimp, ca şi cum cuvintele ar fi zăbovit înainte de a-i ajunge de la urechi la înţelegere, ieşi puţin cîte puţin din nemişcare şi, trăgîndu-l către sine cu drag, îi spuse cu un glas grav şi lent:

– Am suferit prea mult în tăcere. Crezîndu-mă prada unei fantezii vane, pînă acum am tăcut de ruşine. Însă nu, ceea ce mi se întîmplă nu-i o iluzie. Pesemne mă aflu sub puterea vreunui blestem îngrozitor. Pesemne cerul sau iadul vor ceva de la mine, şi mă vestesc prin fapte supranaturale. Îţi aminteşti de ziua cînd ne-am întîlnit cu maurii de la Nebrija în cîmpiile de la Triana? Eram puţini. Lupta a fost grea, iar eu am fost cît pe ce să pier. Ai văzut: în toiul încleştării, calul meu, rănit şi orbit de furie, s-a aruncat către grosul oştirii maure. Eu mă străduiam zadarnic să-l opresc. Hăţurile îmi scăpaseră din mînă, iar focosul animal alerga ducîndu-mă la moarte sigură. Strîngîndu-şi escadroanele, maurii îşi sprijineau deja în pămînt capetele lungilor lăncii, pentru a mă primi în ele. Un nor de săgeţi îmi şuiera în urechi. Calul era la cîţiva paşi de zidul de fier de care urma să ne strivim, cînd… Crede-mă: n-a fost o iluzie. Am văzut o mînă care, înşfăcîndu-l de dîrlogi, îl opri cu o forţă supranaturală şi, întorcîndu-l în dreptul rîndurilor soldaţilor mei, m-a salvat miraculos. Zadarnic am întrebat pe unii şi pe alţii de salvatorul meu. Nimeni nu-l ştia, nimeni nu-l văzuse. «Cînd zburai să te striveşti de zidul de lăncii – mi-au spus – mergeai singur, cu totul singur. De aceea ne-am minunat cînd te-am văzut întorcîndu-te, ştiind că de-acum calul nu i se mai supunea călăreţului.» În acea noapte am intrat gînditor în cort la mine. Voiam zadarnic să-mi smulg din închipuire amintirea straniei întîmplări. Dar, îndreptîndu-mă către culcuş, văzui din nou aceeaşi mînă, o mînă frumoasă, albă pînă la paloare, care a tras perdelele, dispărînd

după ce le trăsese. De atunci, în orice ceas, în orice loc, văd în continuare această mînă misterioasă care îmi prevede dorinţele şi îmi precedă acţiunile. Cînd am cucerit castelul Triana, am văzut-o prinzînd între degete şi rupînd în aer o săgeată ce venea să mă străpungă; la banchetele unde încercam să-mi înec suferinţa în zăpăceală şi tumult, am văzut-o turnîndu-mi vinul în cupă, şi mereu se află dinaintea ochilor mei, şi pe oriunde merg mă urmează: în cort, în luptă, ziua, noaptea… Chiar acum, uite-o, uite-o aici, aşezată blînd pe umerii mei.

Rostind aceste ultime cuvinte, contele se ridică şi făcu cîţiva paşi ca ieşit din fire şi stăpînit de o groază adîncă.

Scutierul îşi şterse o lacrimă ce îi aluneca pe obraji. Crezîndu-şi stăpînul nebun, nu stărui, totuşi, în a-i contrazice spusele, ci se mărgini să-i spună pe un glas adînc emoţionat:

– Vino… Să ieşim o clipă din cort. Poate că adierea serii îţi va răcori tîmplele, potolind această durere neînţeleasă, pentru care eu nu găsesc vorbe de mîngîiere.

IV

Tabăra creştinilor se întindea pe toată cîmpia Guadaira ajungînd să atingă, în partea stîngă, Guadalquivirul. Dinaintea taberei, desprinzîndu-se pe zarea luminoasă, se ridicau zidurile Seviliei străjuite de turnuri, creneluri şi fortificaţii. Pe deasupra coroanei de creneluri răbufnea verdeaţa celor o mie de grădini ale cetăţii maure, iar printre petele întunecate ale frunzişului sclipeau terasele albe ca zăpada, minaretele moscheilor şi uriaşul foişor, peste al cărui înalt parapet aruncau scîntei de lumină, străpunse de soare, cele patru mari globuri de aur, care din tabăra creştinilor păreau patru flăcări.

Încercarea lui don Fernando, una dintre cele mai eroice şi mai îndrăzneţe din acea epocă, îi adusese împrejurul său pe cei mai faimoşi războinici din diferitele regate din Peninsulă, nelipsind unii care, din ţări străine şi îndepărtate, veneau de asemenea, îmboldiţi de glorie, să-şi unească strădaniile cu acelea ale sfîntului rege.

Astfel, întinse de-a lungul cîmpiei, se zăreau corturi de campanie de toate formele şi culorile, pe al căror vîrf unduiau în vînt diferite însemne şi scuturi împărţite, aştri, grifoni, lei, lanţuri, bare, cazane şi alte sute şi sute de figuri sau de simboluri heraldice vestind numele şi calitatea stăpînilor lor. Pe uliţele din acel oraş improvizat umblau în toate direcţiile mulţimi de soldaţi care, vorbind dialecte diferite şi îmbrăcaţi fiecare după obişnuinţa ţării sale şi înarmaţi fiecare în felul său, alcătuiau un contrast straniu şi pitoresc.

Ici se odihneau cîţiva seniori după truda luptei, aşezaţi în jilţuri din lemn de zadă, la uşa corturilor lor, jucînd table, în vreme ce pajii le turnau vin în cupe de metal; colo cîţiva pedestraşi profitau de o clipă de răgaz pentru a-şi drege şi repara armele rupte în ultima ciocnire; mai încolo acopereau cu săgeţi o ţintă cei mai iscusiţi arbaletieri din oaste, în aclamaţiile mulţimii, uluită de priceperea lor; iar ropotul tobelor, zarva trîmbiţelor, glasurile vînzătorilor ambulanţi, lovirea fierului de fier, cîntecul jonglerilor, care îşi distrau ascultătorii prin relatarea unor isprăvi minunate, şi strigătul crainicilor care anunţau ordonanţele maeştrilor de bătălie, umplînd văzduhul de mii şi mii de zgomote discordante, împrumutau acelui tablou de obiceiuri războinice o viaţă şi o însufleţire ce neputinţă de zugrăvit prin cuvinte.

Însoţit de credinciosul său scutier, contele de Gómara trecu printre grupurile însufleţite fără a-şi ridica ochii din pămînt, tăcut, trist, ca şi cum nimic nu i-ar fi atins vederea şi nici nu i-ar fi ajuns în urechi zgomotul cel mai uşor. Mergea maşinal, aidoma

unui somnambul, al cărui suflet se zbate în lumea viselor, se mişcă şi umblă fără conştiinţa propriilor acţiuni, parcă tîrît de o voinţă străină.

Aproape de cortul regelui, în mijlocul unui larg cerc de soldaţi, paji şi rîndaşi care îl ascultau cu gura căscată grăbindu-se să cumpere vreunul din fleacurile pe care le anunţa strigînd cu laude hiperbolice, se afla un personaj straniu, pe jumătate pelerin, pe jumătate jongler, care, cînd recitînd un soi de litanie în latina barbară, cînd spunînd un caraghioslîc ori o măscăriciune, amesteca, în nesfîrşitele sale relatări, glume ce l-ar fi putut face să roşească pînă şi pe un arbaletier cu rugăciuni pioase, poveşti de iubiri picareşti şi legende ale sfinţilor.

În imensele traiste care îi atîrnau de umeri de aflau învălmăşite unul peste altul mii de obiecte felurite: panglici atinse de mormîntul Sfîntului Iacob, documente cu cuvinte despre care el spunea că erau ebraice, aceleaşi pe care le zisese regele Solomon cînd întemeia templul şi singurele tămăduitoare de orice fel de boli molipsitoare, balsamuri miraculoase pentru lipirea oamenilor tăiaţi în două; evanghelii cusute în punguţe de brocatel, secrete pentru a te face iubit de toate femeile, moaşte ale sfinţilor patroni din toate locurile Spaniei, bijuterii, lănţişoare, centuri, medalii şi multe alte fleacuri false, de sticlă şi de plumb.

Cînd contele ajunse în apropierea grupului alcătuit din pelerin şi din privitorii săi, acesta tocmai începea să-şi acordeze un soi de mandolină ori de guslă arabă, cu care se acompania în relatarea poveştilor sale. După ce întinse bine corzile una după alta, cu mult calm, în vreme ce însoţitorul său dădea ocol pentru a scoate ultimii bănuţi din punga dezumflată a ascultătorilor, pelerinul începu să cînte cu un glas fornăit şi cu un aer monoton şi tînguitor o baladă care se termina mereu cu acelaşi refren.

Contele se apropie de grup şi ascultă. Printr-o coincidenţă, aparent stranie, titlul acelei balade coincidea întru totul cu gîndurile lugubre care îi zbuciumau mintea. După cum anunţase cîntăreţul înainte de a începe, balada se intitula *Balada mîinii moarte*.

Cînd scutierul auzi un anunţ atît de straniu, se strădui să-şi ducă stăpînul din acel loc; însă contele, cu ochii aţintţi asupra jonglerului, rămase nemişcat ascultînd acest cîntec:

I

Fata are un iubit
care scutier îşi spunea.
Scutierul o anunţă
că la luptă va pleca.
«Pleci şi poate nu te vei întoarce.»
«Mă voi întoarce, pe viaţa mea.»
Pe cînd iubitul se jură,
vîntul măre repeta:
Vai de cine se încrede
în legăminte de bărbat!

II

Contele cu oamenii săi
din castelul său ieşea.
Ea, care-l recunoscuse,
cu mare tristeţe gemea:
«Vai mie, contele pleacă
luînd cu el onoarea mea!»
Pe cînd biata plînge

Vîntul mãre repeta:
Vai de cine se încrede
în legãminte de bãrbat!

III

Fratele ei, care era acolo,
Aste cuvinte auzea.
«Ne-a dezonorat», el spune.
«Mi-a jurat cã se va-ntoarce.»
«Nu te-o gãsi, de se-ntoarce,
unde obişnuia».
Pe cînd nefericita moare,
vîntul mãre repeta:
Vai de cine se încrede
în legãminte de bãrbat!

IV

Moartã o duc în crîng:
la umbrã o îngropau;
cît pãmînt zvîrleau deasupra,
mîna n-o acoperea:
mîna unde un inel
de la conte ea avea.
Noaptea, peste-al ei mormînt,
vîntul mãre repeta:
Vai de cine se încrede
în legãminte de bãrbat!

De cum îşi isprăvi cîntăreţul ultima strofă, străpungînd zidul de cuioşi, care se dădeau în lături respectuoşi recunoscîndu-l, contele ajunse unde se afla pelerinul şi, înşfăcîndu-l cu putere de braţ, în întrebă cu un glas jos şi convulsionat:

– Din ce tărîm eşti?

– Din tărîmul Soriei – îi răspunse acesta fără să se piardă.

– Şi de unde ai aflat balada asta? Despre cine vorbeşte povestea pe care o spui? – exclamă din nou interlocutorul său, scoţînd la iveală emoţii din ce în ce mai adînci.

– Seniore – zise pelerinul, înfingîndu-şi privirile în ale contelui cu o fermitate imperturbabilă – acest cîntec îl repetă unii de la alţii ţăranii din cîmpia Gomarei, şi în el este vorba despre o nefericită jignită crud de un om puternic. Înalta judecată a lui Dumnezeu a îngăduit ca, atunci cînd a fost îngropată, să-i rămînă pentru totdeauna în afara mormîntului mîna pe care iubitul ei i-a pus un inel atunci cînd i-a făcut un legămînt. Poate că tu vei fi ştiind cine trebuie să o îndeplinească.

V

Într-un ungher sărăcăcios aflat pe o latură a drumului ce duce către Gómara am văzut, nu cu multă vreme în urmă, locul unde se spune că a avut loc strania ceremonie de căsătorie a contelui.

După ce acesta, îngenuncheat pe umilul mormînt, a strîns într-a sa mîna Margaritei, iar un preot, autorizat de către Papă, a binecuvîntat lugubra unire, lumea zice că miracolul s-a sfîrşit şi că mîna moartă *s-a scufundat pentru totdeauna.*

La poalele unor copaci vîrstnici şi groşi există un mic petic de pajişte care, la sosirea primăverii, se acoperă dintr-o dată cu flori. Lumea din sat spune că acolo este îngropată Margarita.